

5. Реформа освіти та науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti> (дата звернення: 10.11.2021).
6. Сенчук О. В. Створення нових можливостей підвищення якості освіти через сприяння розвитку приватних шкіл та особливості управління ними. Освітологічний дискурс, 2010, No 2. С. 165-175. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/31/50> (дата звернення: 15.11.2021).
7. Синюра-Ростун Н. Р. Підприємництво в освіті: виклики та перспективи розвитку. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/264.pdf> (дата звернення: 10.11.2021).

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПОКАЗНИКІВ БЕЗРОБІТТЯ ТА ВВП В УКРАЇНІ

Гончаров Ю. В.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту*

*Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Артюшок К. А.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів*

*Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Протягом 2014-2019 років номінальний ВВП України постійно зростав, досягши у 2019 році значення 3974564 млн. грн., що у 2,5 рази перевищує рівень 2014 року. Аналогічно змінювався і реальний ВВП обрахований у цінах попередніх років, склавши у 2019 році суму 3675728 млн. грн., проти 1365123 млн. грн. у 2014 році. Однак аналізуючи рівень ВВП у доларах США, можна відзначити, що протягом досліджених шести років ВВП виріс всього на 16,7%, при чому перевищення рівня 2014 року відбулось лише у 2019 році, а у 2015-2018 роках спостерігалась негативна динаміка ВВП від рівня 2014 року (41190 млн. дол. США у

2015 році, –38535 млн. дол. США у 2016 році. –19651 млн. дол. США у 2017 році, –973 млн. дол. США у 2018 році). Подібна ситуація склалась і з показником ВВП на одну особу населення обрахованим у доларах США ВВП України за роками [1].

Варто зазначити, що за показником ВВП в розрахунку на одну особу у 2018 році Україна посідала 128 місце серед 187 країн за даними Міжнародного валютного фонду, 122 місце серед 181 країни за даними Світового банку та 132 місце з 192 країн за даними ООН [2].

Однією з суттєвих причин такої ситуації можна визначити наявність в Україні високої частки тіньового сектору економіки результати якого не знаходять свого відображення у статистичних показниках при розрахунку ВВП та інших макроекономічних показників.

Згідно результатами дослідження щодо оцінки розмірів тіньової економіки в Україні, що проводилося у 2019 році Київським міжнародним інститутом соціології в рамках проекту SHADOW, у тіні перебувають близько 50% економіки [3].

Поряд з високим рівнем тінізації економіки, Україна, також, відчуває значні проблеми і з ринком праці, сучасна ситуація на якому продукує трудову бідність, зниження економічної активності працездатного населення, розширення вимушеної праці, розшарування населення на соціально вразливі групи, неузгодженість із ринком освітніх послуг і зниження якості трудового потенціалу та мотивації до продуктивної діяльності.

Аналізуючи показники безробіття в Україні можна констатувати, насамперед, постійне скорочення чисельності населення України. Протягом 2014-2019 років воно становило 1026,5 тис. осіб. Швидшим темпом змінювалась і чисельність економічно активного населення скоротившись протягом досліджуваного періоду на 1653,4 тис. осіб. при відносно сталій частці у загальній кількості населення на рівні 40 відсотків [4, с. 44].

Рівень безробіття протягом 2014-2019 років перебував у межах 9-10%, а на кінець 2019 року знизився до рівня 8,2%. Такі значення рівня безробіття на перший погляд є доволі прийнятними, оскільки, у країнах Європейського союзу середній рівень безробіття у 2019 році склав 6,3%, що лише на 1,9% відсотки менше ніж в Україні. При чому діапазон коливань рівня безробіття у Європі становить від 2,0% у Чеській Республіці до 17,3 у Греції, і, відповідно, у таких країнах як Франція, Італія, Іспанія та Греція перевищує український [4,с. 190].

Однак позитивні тенденції рівня безробіття в Україні є дуже далекими від реальності, оскільки є багато проблем щодо статистики безробіття в Україні, які не дають змоги об'єктивно оцінювати реалії ринку праці.

Крім того, статистика не враховує, що саме через відсутність роботи близько 7 млн. наших співвітчизників виїхали за кордон на заробітки.

Сьогодні просто катастрофічною проблемою, що виникла в процесі глобалізації на ринку праці України, є трудова міграція. Основною причиною, що примушує трудових мігрантів виїжджати на заробітки, є низька заробітну плата в Україні. Однак для багатьох людей робота за кордоном – це також можливість самореалізуватися, набути іншого соціального досвіду [5].

Для дослідження сили взаємозв'язку між динамікою безробіття та ВВП доцільно скористатися інструментами та методами економіко-математичного моделювання, а саме кореляційно-регресійним аналізом з побудовою класичної лінійної економетричної моделі. Зміна рівня безробіття буде регресором економетричної моделі (X), тобто фактором, що впливає на зміну результуючого показника, а зміна номінального ВВП у даному разі представлений регресантом (Y), тобто результуючою змінною, яку приймає значення залежно від зміни показника X.

За результатами проведених розрахунків було отримано значення коефіцієнта кореляції на рівні $R_1 = -0,69$. Оскільки $|R_1| > 0,6$, можна стверджувати, що між досліджуваними показниками існує достатньо сильна обернена кореляційна залежність.

У результаті проведених розрахунків було встановлено, що $F_{\text{розрах}} > F_{\text{крит}}$ ($20,07 > 0,0002$ відповідно), що свідчить про адекватність побудованої моделі та можливість її подальшого використання та аналізу.

Варто зазначити, що при розрахунку кореляції між економічними показниками необхідно враховувати фактор часу, тобто часовий лаг, який виникає коли результатний показник реагує на зміну факторного не одразу, а через певний проміжок часу. Для визначення часового лагу досліджуваних показників розраховуємо коефіцієнти кореляції змістивши дані про динаміку безробіття на один, а потім на два квартали назад. Розрахований коефіцієнт кореляції для даних зміщених на один квартал становить $-0,82$, а для даних зміщених на два квартали $-0,78$, що дозволяє зробити висновок про необхідність врахування при розрахунку тісноти зв'язку між динамікою ВВП та рівнів безробіття часового лагу тривалістю один квартал, саме такий розрахунок дає нам найвищий коефіцієнт кореляції.

За результатами проведеного розрахунку недоотриманого ВВП, який Україна втрачає внаслідок перевищення фактичного рівня безробіття над його природними нормами (табл. 1) було встановлено, що сумарно за останні проаналізовані 6 років країна втратила 17,769 млрд. грн.

Таблиця 1

Розрахунок недоотриманого ВВП України за 2014-2019 рр.

Рік	Фактичний ВВП, млн. грн.	Рівень безробіття, %	Потенційний ВВП*, млн. грн.	Недоотриманий ВВП, млн. грн.
2014	1566728	9,7%	1568571	1843
2015	1979458	9,5%	1981687	2229
2016	2383182	9,7%	2385986	2804
2017	2982920	9,9%	2986579	3659
2018	3558706	9,1%	3562357	3651
2019	3974564	8,6%	3978147	3583

– потенційний ВВП розрахований для значення природного рівня безробіття – 5% та коефіцієнта чутливості β – 2,5%.

Розраховано авторами за даними: [6]

Для зниження рівня безробіття необхідне:

1. залучення працівників до проєктів державних замовлень на будівництво об'єктів інфраструктури (мостів, доріг тощо).

2. Активізація експортоорієнтованої політики.

3. Стимулювання зайнятості населення за рахунок: створення робочих місць на базі розвитку підприємництва; створення умов для самозайнятості населення; профпідготовки і перепідготовки, професійної орієнтації населення; організації оплачуваних громадських робіт; забезпечення робочими місцями осіб з обмеженою можливістю використання трудового потенціалу; проведення інвестиційної та інноваційної політики, спрямованої на інтелектуальні технології управління зайнятістю; заохочення безробітних до пошуку роботи і працевлаштування; сприяння мобільності робочої сили, створення умов для переїзду у труднедостатні регіони; формування умов для забезпечення роботою молоді; підвищення якості створюваних робочих місць та ефективності праці зайнятих.

Література:

1. ВВП України за роками. Незалежна асоціація банків України. URL: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html> (дата звернення 17.11.2021).
2. Список країн за ВВП (номінал) на душу населення. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_країн_за_ВВП_\(номінал\)_на_душу_населення](https://uk.wikipedia.org/wiki/Список_країн_за_ВВП_(номінал)_на_душу_населення) (дата звернення 17.11.2021).
3. Тіньова економіка в Україні. Результати дослідження 2019 року в рамках проєкту SHADOW H2020. URL: http://kiis.com.ua/materials/pr/20191107_Shadow/Shadow_UA.pdf (дата звернення 17.11.2021).

4. Робоча сила України 2019: Стат. Збірник / Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/2020/zb/07/zb_r_s_2019.pdf (дата звернення 17.11.2021).
5. Лисюк О.С. Безробіття як соціально-економічна проблема населення України. *Збірник наукових праць ВНАУ*, 2012. № 4 (70). С. 48-53.
6. Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення 17.11.2021).

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Далюк Н. Я.

*старший викладач кафедри менеджменту
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Реформа з децентралізації вважається однією з найуспішніших реформ. В її основі передача ресурсів та повноважень територіальним громадам і тим самим підвищення їх фінансової спроможності, економічної, інвестиційної привабливості для якісного й комфортного проживання людей.

Під час панельного обговорення у квітні цього року на тему «Ресурси та інструменти місцевого економічного розвитку» та презентації посібника «Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики» заступник Міністра розвитку громад та територій України Іван Лукеря зазначив, що для міністерства і Уряду загалом питання місцевого економічного розвитку лежить у двох площинах:

- інфраструктура для бізнесу
- ефективне управління місцевими ресурсами [1]

Він наголосив, що у державному бюджеті є більш ніж достатньо можливостей для підтримки створення інфраструктури для бізнесу органами місцевого самоврядування. Зокрема, мова йшла про різні секторальні бюджетні програми, які спрямовані на розвиток територій. Починаючи від Фонду регіонального розвитку, закінчуючи субвенцією на ЦНАПи, інтернет, спорт тощо. А для пошуку оптимального проекту розвитку та для формування навичок його подачі рекомендував скористатися посібником «Місцевий економічний розвиток у